

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Kam po 10 letech směřuje euro? Hospodářská a politická budoucnost EU a nová smlouva (stanovisko z vlastní iniciativy)

(2013/C 271/02)

Zpravodaj: **pan CEDRONE**

Dne 12. července 2012 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Kam po 10 letech směřuje euro? Hospodářská a politická budoucnost EU a nová smlouva.

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. dubna 2013.

Na 490. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 22. a 23. května 2013 (jednání dne 22. května 2013), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 134 hlasy pro, 27 hlasů bylo proti a 22 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení pro budoucnost eura

1.1 EHSV se domnívá, že zrod eura a hospodářské a měnové unie (HMU) byl nejvýznamnějším okamžikem v dějinách Evropy. Byl součástí strategického plánu Unie opírající se o vizi, jež byla základem ESUO a Římských smluv. Tento krok představoval velké a odvážné úsilí a sázku do budoucnosti, jež vzbudila tolik naděje až do té míry, že byli všichni přesvědčeni, že síla jednotné měny přemůže odpor, který do té doby ještě panoval a bránil dokončení HMU a politické unie, jež by bývalo bylo nutné. Euro však zůstává předpokladem toho všeho.

1.2 Po dvaceti dlouhých letech je však třeba připustit, že to bylo jinak. Možná proto, že euro po celou tuto dobu nezakusilo žádné vážné otřesy ani zevnitř ani zvenčí nebo že panoval nedostatek důvěry, který v Evropě ve věřitelských a dlužnických zemích přetrvává, což v konečném důsledku znamená nedostatek soudržnosti a důvěry vůči tomu, kdo nám vládne. Všichni se tedy raději uvelebili v pokojném přístavu a panujícím blahobytu a zdálo se, že všechno běží hladce. Byl to však jen zdánlivý mír. Příchod mezinárodní hospodářské a finanční krize, která se nad EU rozpoutala, byl totiž varováním, znásobil omezení a **rozpory, které panovaly ve struktuře HMU**, a připravil euro o jeho přitažlivost. Původně se věřilo, že aby HMU fungovala, stačí jen několik málo „účetních pravidel“ (např. pakt pro stabilitu). Problém však nebyl technický, ale hospodářský a politický.

1.3 EHSV si je vědom toho, že stabilita je důležitá. Musí se však týkat nejen cen nebo hospodářských a finančních institucí, ale i politiky a sociálních podmínek. Občané mají právem dojem, že právě oni, a ne banky, které mají na krizi lví podíl, zaplatí za krizi nejvyšší cenu a musí splatit dluhy – a to je nespravedlivé. EHSV je přesvědčen, že politická udržitelnost úsporných opatření nemůže trvat dlouho. V některých zemích byla dokonce míra již překonána.

1.4 EHSV se proto domnívá, že jednotná měna je udržitelná jen tehdy, bude-li nastolen soulad v hospodářských kapacitách členských států eurozóny a zvýší-li se její konkurenceschopnost jako celku. To jsou cíle, které si žádají hospodářské i politické úsilí. Trocha dočasné údržby nestačí. Je třeba učinit pokrok v kvalitě a spojit nejen měnu a hospodářství, ale i politiku, svrchovanost, občany a schopnost evropských národů diskutovat. Potřebujeme větší politickou integraci, méně řízené plánování a sociálně-tržní hospodářství, abychom znovu nastartovali růst a zaměstnanost a začali euro vnímat jako výhodu a ne naopak.

1.5 Ze stanoviska jasně vyplývá, že návrhy EHSV jsou proaktivní, zatímco reakce Komise a Rady na krizi byly a jsou spíše reaktivní. Upozorňujeme například na to, že smlouva o stabilitě, koordinaci a správě klade důraz na stabilitu, aniž by však navrhovala společné finanční nástroje k oživení a zaměstnanosti, přestože je dohoda o zvláštním ochranném mechanismu i při neexistenci věrohodného a konkrétního plánu politické unie významným krokem vpřed. Evropa však musí znovu začít vytvářet bohatství, aby je mohla spravedlivě rozdělovat. To je nejlepší způsob, jak omezit odpor. Není možné nařizovat pouze úspory.

1.6 EHSV naopak požaduje, jak se pokusil několikrát naznačit, SKUTEČNOU akci ve prospěch eura a Evropy (v zájmu její zachrany), jejich politických a hospodářských mezí, jejich výhod a ztrát, jejich odpovědností, jež nás dovedly do současné situace. Je třeba jednat rychle, na řeči, vytáčky a pohádky není čas. To je jediný způsob, jak zabránit rozkladu Evropy, která již nějakou dobu upadá. Má-li se tak stát, bylo by vhodnější přestat obviňovat z populismu ty, kteří protestují proti nakázaným obětem. Evropa se musí naučit naslouchat, aniž by se handrkovala. Nemůže být nadále hluchá.

Návrhy na dokončení HMU: chybějící aspekty

Aspekt hospodářský

1.7 EHSV má za to, že nejlepším způsobem, jak dokončit HMU, vyhnout se recesi, snížit dluhy zemí a stabilizovat rozpočty, je zvrátit stávající zásadu, na níž spočívá hospodářská kultura v EU (stabilita pro růst), vycházet z růstu a ne ze škrtů, pozdvihnout růst na hlavní cíl a podpořit nový **pakt pro (společný) růst, zaměstnanost a stabilitu**, a to i za účasti sociálních partnerů (růst pro stabilitu). EHSV je přesvědčen, že

- i) o oživení se nesmí usilovat pouze prostředky měnové politiky (dostatek likvidity pro bankovní systém, nízké úrokové sazby) a fiskální politiky (v současné době je omezena kvůli nutnosti fiskální konsolidace v mnoha zemích), ale i prostřednictvím zvýšení investic v sektoru alternativních energií, životního prostředí a **sociálních investic**, což vytvoří poptávku soukromého sektoru po investičním majetku a službách, která zohlední i potřeby rodin;
- ii) na základě tohoto vzorce lze **snížit** velmi vysokou **míru nezaměstnanosti** a zajistit daňové příjmy nezbytné ke snížení veřejného dluhu a státního deficitu;
- iii) tyto investice nesmí být financovány pouze na základě vzorce „více daní, více veřejných výdajů“, ale prostřednictvím **dluhopisů, které by přilákaly celkové přebytky úspor, jež se nepodařilo investovat**, což podpoří růst nejen v EU, ale na celém světě. Růst by tak vznikl z výnosů z financovaných projektů, a ne z fiskálních transferů mezi členskými státy;
- iv) prioritou by mělo být **zvýšení finančních kapacit podniků**, a zejména malých a středních podniků, z nichž mnohé jsou v současnosti ohroženy zánikem, neboť nemají dostatek úvěrů od bank na nákup dílů a materiálu, jelikož centrální banky vyžadují od bank, které poskytují úvěry malým a středním podnikům, příliš mnoho záruk;
- v) je třeba neprodleně podpořit veřejné investice ve prospěch růstu a na základě „zlatého pravidla“ je držet mimo rozpočet, tedy prostřednictvím systému společných pravidel, jež zohledňují i míru soukromého zadlužení v zemích, než budou k dispozici eurobondy ⁽¹⁾.

1.8 Provádět **souměrné politiky** s cílem učinit euro udržitelným a omezit rozdíly mezi ekonomikami jednotlivých zemí prostřednictvím solidárního plánu spočívajícího v přesunu zdrojů na investice do zemí s nejslabšími ekonomikami, prostřednictvím cílených projektů, prostřednictvím daňových přesunů a – bude-li to nutné – prostřednictvím integrace trhu práce a sociální politiky. Tzn. provést souměrná přizpůsobení: společné prostředky na záchranu krachujících bank, evropské pojištění vkladů, unijní bondy, eurobondy, společná opatření ke snížení vnějšího schodku EU atd. (vytvořit společný fond pro kompenzace či přizpůsobení).

1.9 **Sestavit hospodářskou vládu EU** upuštěním od stávající metody koordinace politik, která nepřinesla dobré výsledky, a přeměnou eurokupiny v orgán, jenž rozhoduje většinou hlasů a vystupuje jako mluvčí eura. Není již dále udržitelné mít měnovou unii a bankovní unii a zároveň oddělené hospodářské politiky. Společná správa (na základě fiskální úmluvy) na makroúrovni i mikroúrovni (průmyslová úmluva) totiž může učinit přelom v hospodářské a fiskální politice ve prospěch růstu, zaměstnanosti a sociálního začlenění.

1.10 Vytvořit **společný rozpočet** eurozóny – samozřejmě se společnými pravidly – sjednocením obchodní politiky a platebních bilancí, mezi nimiž dnes panují velké rozdíly; provést fiskální konsolidaci prostřednictvím multiplikátorů s cílem uvolnit zdroje na podporu růstu a zaměstnanosti a zahájit reformy zaměřené na zvýšení produktivity nejslabších zemí ⁽²⁾.

1.10.1 Je však nutné omezit nebo zmírnit stávající úsporná opatření pro nejvíce zadlužené země a podpořit růst poptávky ve věřitelských zemích. Členské státy se musí zabývat zároveň dluhy i strukturálními reformami a EU musí řešit růst prostřednictvím solidárního a konkrétního plánu. To umožní zvýšit zaměstnanost a sociální spravedlnost. Není možné zavádět v době poklesu konjunktury ještě úsporná opatření, jak nyní činí EU, protože spojení dalších snížení dluhů se zpřísněním úvěrových podmínek má na hospodářství zničující dopad.

Aspekt měnový a finanční

1.11 Proto je zapotřebí takový systém, který bude s to znovu vstřebat chyby a slabiny jednotlivých zemí, bude provázet proces reforem a sníží hospodářské rozdíly a nerovnováhu mezi členskými státy eurozóny, a to i prostřednictvím měnové politiky.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 10.

⁽²⁾ Úř. věst. C 133, 9.5.2013, s. 44.

1.12 I ECB nese důsledky omezených možností HMU. V souladu se Smlouvou měla provádět **jednotnou měnovou politiku, téměř federální, zatímco ekonomiky členských států jednotné nebyly a nejsou** a vykazují navzájem značnou nevyváženost. Proto měly od EU požadovat, a také požadovaly – jak již bylo uvedeno – nápravná opatření. Zabránilo by to přílišné expozici ECB a učinilo účinnějšími a spravedlivějšími její kroky k udržení stability cen cestou snížení stávajících narušení a nerovnováhy, jejichž přetrvávání může zpochybnit samotnou existenci jednotné měny, jak se ukázalo během nedávné fáze krize státního dluhu, jíž zabránil jen odhodlaný zásah guvernéra ECB. Je to nezbytné k podpoře hospodářské integrace, která vůči měnové integraci pokulhává, alespoň do okamžiku překonání nynějšího deficitu mandátu ECB a politického deficitu EU.

1.12.1 Úloha ECB se dnes vyznačuje mimořádnou expozicí. Má-li ji ECB plnit co nejlépe a hrát se stejnými kartami, měla by mít stejnou funkci a stejný mandát jako FED (včetně funkce věřitele poslední instance), aby mohla snížit rozpětí úrokových sazeb. Musí se tedy jednat o celkový mandát, který jí v případě nutnosti umožní i stimulovat růst.

1.12.2 Centrální banky v současné době vedou o této otázce intenzivní diskusi a zkoumají, jaké strategie by měly být přijaty k oživení růstu. Jedná se o starý známý problém vztahu mezi úspornými opatřeními a růstem, čili inflací a růstem, a růstem a zaměstnaností. FED totiž například – aby dostála svému úkolu snížit míru nezaměstnanosti na 6 % – vpouští na trh 85 mld. dolarů měsíčně (podobné opatření se chystá učinit i Bank of England). To uvádí ECB do nevýhodné pozice, protože na rozdíl od ostatních centrálních bank nemá vládu ani rozpočet. To se týká i kontroly vztahů mezi měnami. ECB by rovněž měla nést odpovědnost za kurzovou politiku, která podle Smlouvy spadá do oblasti výlučné působnosti Rady, aby mohla uzavírat formální dohody o systému směnných kurzů eura vůči měnám třetích zemí.

1.12.3 **Dluh:** je dalším významným aspektem HMU. EHSV v souvislosti s dluhem již předložil konkrétní návrh, totiž odebrat z trhu 60 % dluhů zemí, a vyhnout se tak spekulativním vlivům trhu na eurozónu⁽³⁾. Je jasné, že dokončená HMU a společný rozpočet eurozóny by umožnily vydávat i společné dluhopisy, přirozeně v rámci společného rozpočtu eurozóny.

1.13 Co se týče finančního a bankovního systému jako celku, je podle EHSV nutné dořešit v nejkratší možné době veškeré aspekty opatření, která EU přijala⁽⁴⁾. Tato opatření

patří mezi nejúčinnější a nejvýznamnější opatření pro dokončení HMU, pro její stabilitu a pro vnitřní trh.

Aspekt politický a institucionální

1.14 EHSV se domnívá, že budoucnost EU a jejích institucí se musí opírat o schémata vycházející z „ideologického modelu“, přestože se model „federace“ jeví jako nevhodnější, a směřovat k aspektům účelu a podstaty, má-li přežít myšlenka Evropy: Evropy, kde jsou občané a solidarita hlavním cílem, kolem něhož se točí ekonomika – ne naopak. Už je načase zahájit novou stavbu a uskutečnit **politickou, sociální a hospodářskou unii**. Nesmělé a neadekvátní, i když chvályhodné pokusy Rady se nám však zdají skutečně nedostatečné. Musíme odstranit egoismus a utopismus zájmů, který Evropu očividně pohltil, a posílit solidaritu, zastavit nebo omezit úsporná opatření a zmírnit utrpení, a nasměrovat činnost Rady zpět k práci a růstu.

1.15 Je tedy třeba vytvořit **politickou** a sociální **unii**, aby mohla být HMU ve smyslu výše předložených návrhů dokončena, a usilovat o dosažení demokratičtějšího (rozhodovat většinou hlasů) a transparentnějšího postupu rozhodování, pozitivní – vyváženější – integrace a sdílené svrchovanosti. Poklesnou tak rozdíly v procesu integrace. EU by tak mohla vystupovat jednotně i v mezinárodních organizacích.

1.16 **Nová smlouva:** EHSV má za to, že velkou část návrhů ekonomické povahy, jež se ve stanovisku předkládají, lze uskutečnit bez změny Smlouvy. Tam, kde to bude nutné, lze zavést posílenou spolupráci mezi zeměmi, jež s návrhy souhlasí (jak bylo učiněno v případě fiskální úmluvy). Bude se tak moci rovněž postupovat rychleji a vyhnout se riziku případného rozkladu EU kvůli útokům zvnějšku a zachování úsporných opatření. Jinou možností, jak prohloubit integraci, je udělit příštímu Evropskému parlamentu ústavodárný mandát. Jeho návrh by pak mohl být postoupen i k obecnému referendu, které by proběhlo ve všech zainteresovaných zemích souběžně.

Aspekt mezinárodní

1.17 To, co se děje v Evropě, má **důsledky i v mezinárodním měřítku** a naopak. Proto by bylo třeba mít účinnější mezinárodní organizace a větší možnost rozhodovat, aby byla zajištěna lepší **globální správa**. EU by v tomto ohledu měla mít jednotné zastoupení, alespoň co se týče eurozóny. Skupina G-20 by například měla mít možnost zřídit „hospodářský a sociální výbor“ pro světový rozvoj a poskytovat daňové pobídky.

⁽³⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 10.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 44, 15.2.2013, s. 68 a Úř. věst. C 11, 15.1.2013, s. 34.

1.18 Avšak pouze jiné politické uspořádání, soudržnější a demokratičtější, může EU kromě lepší vnitřní správy umožnit účinnější vnější správu tím, že bude na mezinárodním poli vystupovat jednotně, a to zejména pokud jde o vztahy mezi měnami, aby se zamezilo narušení hospodářství EU, a o vztahy mezi ekonomikami na celosvětové úrovni (v první řadě vztahy s rozvojovými zeměmi).

1.19 Jedná se v kostce o následující **čtyři návrhy** na dokončení projektu eura:

- i) hospodářská správa EU (pro růst, zaměstnanost a hospodářskou a sociální soudržnost), společný rozpočet eurozóny a snižování hospodářských rozdílů mezi zeměmi eurozóny;
- ii) měnová a finanční správa: posílení mandátu ECB, dokončení vnitřního trhu pro finanční sektor a banky;
- iii) politická a sociální unie;
- iv) posílení mezinárodní úlohy EU a globální správy.

2. Úvod

2.1 EU dnes zažívá nesmírně obtížné a nebezpečné chvíle, které by mohly mít podstatně širší negativní dopad než pouze hospodářský a sociální, který již nastal. Toto stanovisko z vlastní iniciativy se zabývá řadou otázek, jako je nutnost dodržovat závazky v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti učiněné v souladu se Smlouvou, podporovat novou hospodářskou a měnovou politiku pro růst a zaměstnanost a proaktivnější politiky inovací, zřídit evropský fond rizikového kapitálu pro malé a střední podniky a pracovat na budoucnosti EU ⁽⁵⁾.

2.2 I my v EU čelíme velkým hospodářským zájmům, které se spíše střetávají, než aby se potkávaly. Euro nenesе žádnou odpovědnost za to, co se děje ⁽⁶⁾. Tato měna byla dlouho ponechávána vlastnímu osudu a stále ještě čeká na to, až se soupeři (vlády) rozhodnou, co udělají.

2.3 EHSV má povinnost na tyto výzvy reagovat jasně a po pravdě, prozíravě, s vědomím toho, co je v sázce, a s vědomím

úrovně konfrontace, bez zastírání skutečnosti. Tímto stanoviskem chce aktivně a bez jakéhokoli zdráhání přispět k dokončení HMU a k překonání krize, a to v zájmu zaměstnanců, podniků a občanů EU a především eurozóny, která současnou krizí trpí nejvíce.

3. Maastrichtská smlouva: měnová politika a soudržnost

3.1 Měnová unie

3.1.1 Přijetí jednotné měny by bylo optimální pro státy, které jsou vystaveny symetrickým šokům nebo mají mechanismus absorpce asymetrických šoků. Empirické studie ukazují, že pravděpodobnost asymetrických šoků je v Evropě vyšší než v USA. Na asymetrické šoky v jednotlivých státech eurozóny nemůže, přirozeně, reagovat jednotná měnová politika ECB, jejímž primárním cílem je cenová stabilita v měnové unii. Proto je potřebný jiný, dostatečně efektivně fungující mechanismus vyrovnávání těchto šoků. Společná měnová politika ECB bude pro členy eurozóny tím méně vhodná, čím nižší je mobilita výrobních faktorů, otevřenost ekonomik, synchronizace ekonomických cyklů, diverzifikace produkce a finanční integrace, čím nižší je rozsah vzájemného obchodu, čím rigidnější je trh práce a čím vyšší jsou inflační diferenciály mezi jednotlivými členskými ekonomikami. Čím slaběji budou fungovat adaptační mechanismy zmírňující negativní dopady asymetrických šoků (cenová a mzdová pružnost, mobilita pracovních sil a kapitálu přes hranice členských států, či daňový federalismus), tím hůře se stát bude vyrovnávat se ztrátou vlastní měnové politiky.

3.1.2 Hospodářská a měnová unie je možná nejdůležitějším pilířem Maastrichtské smlouvy, ne však jediným. Byla vytvořena nejen z ekonomických důvodů, ale i v důsledku pádu berlínské zdi, především z politických důvodů. Mnoho zemí hledělo na nové poměry s překvapením a netečností, i na téměř okamžité zmizení východního Německa a rovnosti mezi oběma „markami“ (1 = 1) podporované německou centrální bankou. Rozhodnutí o dokončení HMU bylo raději odloženo, což vzbudilo obecné očekávání, nicméně později se ukázalo jako iluze, že měnová unie bude mít za následek i unii politickou a že se euro stane motorem federální Evropy, což se nestalo.

3.1.3 Unie by euru poskytla zastřešení a jednotné vystupování a zároveň by musela dokončit všechno to, co euru chybělo. Panoval však názor, že aby všechno fungovalo, stačí jen několik málo „pravidel“ (např. pakt pro stabilitu) s arbitrárními parametry, sebereferencе považovaná za spolehlivou, která však neměla takový dopad, jaký se očekával. Také mandát ECB je jen jednosměrný a omezenější ve srovnání s mandátem jiných centrálních bank. Tyto kontrasty vybuchly spolu s finanční krizí, před jejímž příchodem EU varovala velmi pozdě, a následně se státními dluhy, které euro připravily o svatozář a zázračnou moc, s nimiž bylo od svého zrodu prezentováno. Poklesla tak jeho přitažlivost, a to až do té míry, že je dnes vnímáno jako hrozba či jako úskočná zbraň používaná k zdůvodňování úsporných opatření.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 10.

⁽⁶⁾ Celý ten humbuk kolem údajné krize eura je jen mlácení prázdné slámy (Helmut Schmidt).

3.2 Taková politika ohrožuje **hospodářskou a sociální soudržnost**, jež je dalším pilířem Jednotného aktu a Maastrichtské smlouvy, která za cíl EU označuje **vysohou míru zaměstnanosti a vysokou životní úroveň**. A právě tento cíl současná krize vymazala z evropské agendy. Ačkoli byl v poslední době slovně potvrzen, nemá k dispozici žádné prováděcí nástroje, a nemá tedy ani žádný praktický dopad na reálnou ekonomiku a na zaměstnanost.

4. Prvních 10 let života eura

4.1 Výhody

4.1.1 Z měnového hlediska fungovala HMU pro členské státy eurozóny až do roku 2008 hladce. Bylo zjednodušeno obchodování, odstraněno měnové riziko, vyloučena kompetitivní devalvace, stabilizovány ceny (průměrná inflace 2,03 % ročně, vyjma nadměrných výkyvů v některých zemích přecházejících ze starého systému na nový), sníženy a sladěny úrokové míry (až do roku 2009!), docílen růst a zaměstnanost (vytvořeno 14,5 milionů nových pracovních míst) (7), dosaženo rovnováhy všech běžných účtů, snížen poměr dluhu k HDP pod hranici Japonska a USA, zachován směnný kurs vůči dolaru (přes 30 %).

4.1.2 Toto je celkový rámec, který však vypadá jinak, když se analyzuje situace v jednotlivých zemích. Největší výhody měly v první řadě země, na jejichž ekonomikách byly založeny parametry, jež provázely zrod eura. Posílil se tak jejich růst a produktivita a výrazně vzrostl vývoz (jen v Německu se jedná od roku 2000 dodnes zhruba o 2 triliony dolarů) a příslušná platební bilance (8), zatímco ostatní země pociťovaly výhody jen částečně anebo pouze nevýhody především z důvodu nepoměru se systémem navázaným na jednotnou měnu, a to až do té míry, že země s rozpočtovým schodkem musejí provádět korekce, zatímco země s přebytkem ne. Dále se musí zohlednit různé reakce na podmínky vytvořené eurem v různých zemích.

4.2 Náklady

4.2.1 Náklady, jež je třeba mít na zřeteli, souvisejí s rozdíly v konkurenceschopnosti zemí, s jejich ztrátou svrchovanosti nad makroekonomickou politikou, směnným kursem, devalvací atd.

4.2.2 S příchodem krize, a s nedokončenou a neodpovídající HMU, se objevily další náklady, například přenos dluhů bank na

(7) Míra se však lišila (průměrný růst v letech 2001 až 2006 byl o 1,6 %), nicméně ve třech zemích EU-15, které nezavedly euro, činila 2,3 % Stejně tak nezaměstnanost v těchto zemích byla téměř o 3 % nižší.

(8) Veškeré naše přebytky jsou totiž ve skutečnosti schodky těch druhých. Pohledávky, jež máme vůči jiným, jsou jejich dluhy (H. Schmidt).

veřejné rozpočty či zvýšení dluhů, což nejvíce zadluženým zemím způsobilo ještě větší problémy. Unie z toho vyšla rozpolcená: na jedné straně jsou věřitelé, na straně druhé dlužníci, a nejen oni. A ti se stále více podobají zemím třetího světa. Věřitelské země totiž způsobují nejen větší chudobu na jihu, ale i větší bohatství na severu. Jedná se například o přebytek nashromážděný Německem – ne prostřednictvím interní bilance eurozóny (v takovém případě by byl rozpočet EU vyvážený!), ale prostřednictvím přebytku jeho vývozu do třetích zemí, jež je tak vysoký, že by bez problémů mohl Německo vystavit takovému finančnímu riziku, které by ohrozilo jeho vlastní hospodářství.

4.3 Problémy

4.3.1 Různé strukturální problémy a nedostatky systému řízení měny: omezení Paktu o stabilitě a růstu, které se některé země snažily odstranit, když jim působily potíže (Německo, Francie a Itálie); neexistence monitorování ukazatelů produktivity; neexistence nástrojů krizového řízení; náklady na zachování eura; systémové riziko; hospodářská nerovnováha mezi zeměmi; zachování daňové a rozpočtové suverenity členských států.

4.3.2 Riziko směnných kurzů a konkurenční devalvace však nebyly mezi členskými a nečlenskými státy eurozóny odstraněny (jde především o Spojené království) a během relativně velmi krátké doby by mohlo dojít ke značnému poklesu směnného kurzu libry vůči euru, což by narušilo rovné podmínky, které by na jednotném trhu měly panovat.

4.3.3 Z ekonomického hlediska je nejpálčivějším problémem hospodářská nerovnováha, která existovala již před rokem 2000. Tato situace poškodila nejslabší země a způsobila opravdové asymetrické šoky, zapříčiněné i hromadným přílivem kapitálu do Německa. ECB takovým asymetrickým šokům nemůže se současnými nástroji, jež má k dispozici, čelit. Dalším problémem je závislost na mezinárodní situaci, jak finanční krize ukázala až posléze (9).

4.3.4 Největší chybou však bylo věřit, že je možné mít společnou měnu, aniž by to jakkoli omezovalo svrchovanost členských států, a sice nejenom rozpočtovou, ale především i oddělené řízení dluhu, a bankovní a finanční systém, který by spolu se systémem dohledu zůstal ve vnitrostátní pravomoci.

(9) Úř. věst. C 255, 22.9.2010, s. 10 a Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 10.

4.3.5 A konečně je zde i nejzávažnější politický problém, totiž skutečnost, že euro nedostalo „společný domov“ ani jednotný hlas, nehledě na občasné snahy ECB tento nedostatek odstranit. ECB tak přešla od autonomie „zapsané“ ve Smlouvě k přijetí úlohy politické náhražky, aby jednotnou měnu a EU uchránila před poškozením⁽¹⁰⁾, stejně jako růst ukázal úlohu nejsilnější země.

4.3.6 EHSV se však domnívá, že euro bude udržitelnější, bude-li nastolen soulad ve „výkonnosti“ ekonomik členských států eurozóny, aby byl podpořen homogennější růst, a bude-li vytvořena politická unie, díky níž budou tyto rozdíly přijatelné, neboť **problém není účetní, ale politický**, včetně otázek demokracie a i spravedlivějšího vyvážení hlasů v různých rozhodovacích orgánech. Trvat na hospodářském a „účetním“ hledisku je iluze a chyba, kterou si již nemůžeme dovolit.

5. Mezinárodní kontext

5.1 To, co se děje v Evropě, má důsledky i v mezinárodním měřítku a naopak. Hospodářství, dluhy, finance, obchod, měnové kurzy atd. jsou navzájem velmi úzce propojeny. Především se tím myslí ještě užší vazba mezi ekonomikami na obou březích Atlantského oceánu. Tak tomu alespoň bylo do roku 2009. V současné době je naopak ekonomika USA ve fázi oživení, zatímco evropská ekonomika zaznamenává pokles konjunktury. To je z části důsledkem dvou různých ekonomických přístupů a rozdílů v úlohách FED a ECB.

5.2 Celosvětové hospodářství jako celek by však mělo mít účinnější mezinárodní organizace a větší možnost rozhodovat, aby byla zajištěna lepší **globální správa** (MMF, Světová banka, ILO, WTO). Skupina G-20 by naopak potřebovala projít větší restrukturalizací, aby mohla přijímat závazná rozhodnutí – měla by v zájmu světového rozvoje například zřídit „hospodářský a sociální výbor“ a v zájmu snížení diskriminace v komerční sféře poskytovat daňové pobídky a usměrňovat vztahy mezi měnami, také na základě častějších zásahů ze strany ECB.

5.3 Přebytky **úspor na globální úrovni**. Růst má zásadní význam i pro zbytek celosvětové ekonomiky. Alarmující výzva MMF, aby Evropa vedle opatření na snížení dluhu a rozpočtového schodku podpořila opatření zaměřená na podporu růstu, přichází včas a je oprávněná. V celosvětovém měřítku existují přebytky úspor, které se nepodařilo investovat. Marné byly totiž snahy o nalezení vhodných investičních projektů pro fondy soukromého kapitálu ve výši téměř 2

bilionů USD⁽¹¹⁾. Největší státní investiční fond Norska omezuje podíl evropských investic z více než poloviny na dvě pětiny⁽¹²⁾. V roce 2011 zaznamenal největší asijský státní investiční fond *China Investment Corporation* pokles investic do nástrojů soukromého kapitálu, snížil své vlastní portfolio soukromých cenných papírů z jedné poloviny na jednu čtvrtinu a hledá dlouhodobější investiční projekty spíše ve veřejném sektoru než v soukromém⁽¹³⁾.

6. Probíhající opatření v EU

6.1 **EFSE/ESM**: vzhledem k blížící se krizi, jež se poté přeměnila ve spekulativní útoky na euro, aniž by proti spekulativním byly podniknuty jakékoli kroky, se Unie pokusila reagovat na různých frontách. Posílení evropského nástroje finanční stability prostřednictvím eventuálního udělení bankovní licence je jedním příkladem účinného, i když omezeného nástroje k tomu, jak pomáhat zemím, jimž ne z vlastního zavinění hrozí úpadek, bránit se spekulacím na bankovní akcie a na dluh, i když se tím krize nevyřeší.

6.2 Dalším pilířem je **bankovní unie**. Je opravdu nemožné dlouhodobě udržet prostor s jednotnou měnou a 17 finančními a dluhovými trhy, zejména poté, co krize zostříla segmentaci mezi státy. Bankovní unie je tedy neodmyslitelným a prioritním aspektem sdílení rizik, ochrany vkladatelů (i prostřednictvím „likvidačního řízení“), obnovení důvěry v systém, jenž přestal fungovat, a opětovné cirkulace financování pro podniky ve všech zemích v závislosti na počtu dotčených obyvatel a nikoli na velikosti bank. Proto je třeba zamezit odlivu likvidity do méně rizikových zemí a snížit rozpětí úrokových sazeb. Unie by navíc sloužila i ke snížení systémového rizika a k rozpojení vazby mezi veřejným dluhem a bankami. Ani zde se nesmí zapomínat na to, že při zavedení eura zůstaly bankovní systémy oddělené, což je vážný nedostatek. Důvodem bylo hlavně to, že bankovní systémy některých silných zemí jsou z velké části veřejnoprávní.

6.3 **Evropský bankovní dohled** doplňuje stávající opatření. Tato pravomoc náleží úrovni EU a vykonává ji přímo jednotný orgán. Aby se ukázalo, že Evropa nabízí významnou přidanou hodnotu, je nezbytné prosazovat větší transparentnost bankovních činností a zamezit střetům zájmu a nekalým praktikám, např. manipulaci s úrokovou sazbou LIBOR. EHSV s uspokojením vítá návrh na vytvoření jednotného mechanismu dohledu pod záštitou Evropské centrální banky, který by pokryl celou eurozónu a byl by přístupný všem členským státům⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Euro by mohlo zostřit politické napětí mezi státy měnové unie do té míry, že by byly dány podmínky pro vznik nových konfliktů, a to i vojenských (Martin Feldstein a Milton Friedman).

⁽¹¹⁾ Bain & Company's Global Private Equity Report for 2012.

⁽¹²⁾ Reuters (2012): státní investiční fond Norska – 610 miliard USD – omezí svou činnost v Evropě, 30. března 2012.

⁽¹³⁾ http://www.upi.com/Business_News/2012/07/25/Chinas-sovereign-wealth-fund-reports-loss/UPI-38111343274421/#ixzz2AcHV3HNp

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 11, 15.1.2013, s. 34.

6.4 EHSV hodnotí pozitivně nový program pro přímé měnové transakce (OMT, Outright Monetary Transactions), jenž ECB umožňuje nakupovat státní dluhopisy na sekundárních trzích, což zastaví spekulace a sníží rozpětí státních dluhů, a tedy i eura. Spolu s dalšími nestandardními opatřeními měnové politiky (i v minulosti) přijatými za účelem řešení finanční krize to představuje obrat v postoji ECB, i když v duchu Smlouvy a správným směrem. I v tomto případě se však jedná o nerozhodující technické nástroje, které vládám a EU poskytují čas k přijetí potřebných opatření.

6.5 Evropská centrální banka

6.5.1 Cílem ECB je „udržovat cenovou stabilitu“, a aby mu dostála, musí si zachovat politickou nezávislost, čili nemůže „vyžadovat ani přijímat pokyny“ od vlád ani od EU. To je správný status, přestože úkol „uzavírat formální dohody o systému směnných kurzů eura ve vztahu k měnám třetích států“ je ve Smlouvě svěřen Radě⁽¹⁵⁾. Vzhledem k neexistenci takových dohod, nebo v době mezi jejich uzavřením, by ECB měla považovat politiku směnných kurzů za svoji odpovědnost. ECB má i sekundární cíle, jako například přispívat k finanční stabilitě, přestože lze opatření, která přijala během krize, zařadit pod primární cíl, neboť důvodem k jejich přijetí byla z velké části nutnost obnovit účinný transmissní mechanismus měnové politiky, a udržet tak finanční stabilitu ve všech zemích eurozóny.

6.5.2 Pokud jde o vývoj cen, je třeba podotknout, že v souvislosti s maastrichtskými kritérii vyvstává otázka, zda je správné, že se při výpočtu inflačního kritéria vychází z průměru inflace tří nejlépejších států EU, a ne eurozóny.

6.5.3 Mandát ECB je v zásadě omezenější ve srovnání s mandátem jiných centrálních bank. ECB v prvé řadě nemá mandát k podpoře růstu a zaměstnanosti, na rozdíl od FED, přestože se jejich měnové politiky podobají. Mezi USA (centralizovaný fiskální systém) a EU však existují však podstatné rozdíly, co se týče provádění rozpočtové politiky. Úloha ECB coby **věřitele poslední instance** je dnes omezena na bankovní systém a nezahrnuje vlády (vládu EU), jako tomu je ve „vnitrostátních“ podmínkách. To by mělo být v rámci dokončené HMU možné. Jednotná měnová politika ECB je navíc ještě obtížnější kvůli hospodářským rozdílům a nerovnováze mezi různými členskými státy eurozóny, pro něž EU nepřijímá nápravná opatření.

6.5.4 Je však pozitivní, že zásada „jednotnosti“ eurozóny přiměla ECB k prohlášení eura za „nezvratné“ a umožnila jí,

jak jsme byli svědky, aby po tvrdých konfrontacích přijala opatření ke snížení rozpětí (spreadu) úrokových sazeb na dluhy jednotlivých členských států tím, že poskytla možnost nakupovat dluhopisy na sekundárních trzích. Tento postup spolu s obnovením růstu vyžaduje „evropský“ plán vymanění se z dluhů, který by provázel plány jednotlivých členských států⁽¹⁶⁾.

6.5.5 Umožní to alespoň snížit narušení hospodářské soutěže prostřednictvím míry financování dluhů a investic. To představuje ještě v dnešní době opravdové finanční rozpětí, jež zvyšuje stávající nerovnováhu, včetně nevyváženosti platební bilance.

6.5.6 EHSV se dále domnívá, že je nezbytné přehodnotit také otázku **podmíněnosti, kterou stanoví ECB** a EU. Je nepřijatelné, aby byly bankám poskytovány likvidní prostředky za velmi nízké sazby bez jakýchkoli podmínek, např. pokud se týče určení prostředků. Alespoň část by totiž měla být vyčleněna na investice. Pro nákup státních dluhopisů naopak ECB (přímé měnové transakce – OMT) ukládá členským státům – i když se jedná o něco jiného – velmi přísné podmínky. Tyto podmínky jsou opodstatněny především skutečností, že je třeba vyhovět logice narušeného, bezohledného, anonymního a velmi rychlého „trhu“, který nemá ve skutečnosti s trhem téměř nic společného⁽¹⁷⁾. EU se k tomuto nemůže propůjčit: značná úsporná opatření a tvrdost vůči občanům a podnikům v dobách krize, neutralita vůči investorům a spekulantům, kteří se schovávají za komerčními bankami a mezinárodními investičními fondy – vyjma odhodlaného boje guvernéra ECB za euro v okamžicích nejostřejších útoků.

6.5.7 Bylo by naopak zapotřebí, aby ECB nestranným způsobem podpořila ekonomiky v různých zemích, a omezila tak s pomocí současných opatření stávající narušení a nerovnováhu, což umožní překonat nynější mandát a politický deficit EU. V některých zemích eurozóny by například bylo možné oživit mezibankovní trh prostřednictvím záporných úrokových sazeb u jednodenních depozit ze strany ECB.

6.5.8 EHSV je navíc i nadále přesvědčen, že je okamžitě třeba vyřešit otázku **dluhů**⁽¹⁸⁾ v souladu s jeho návrhem a že je nezbytné, aby ECB a Rada podnikly kroky ke splnění tohoto cíle.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 10.

⁽¹⁷⁾ *Trhy nejsou pro lid, ale proti němu. Naším úkolem je vnést do světa trhů a financí solidárního ducha sociální ekonomiky* (německá kancléřka Angela Merkel).

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 10.

⁽¹⁵⁾ Článek 219 SFEU.

6.5.9 Výbor považuje za vhodné zvýšit transparentnost rozhodnutí ECB. Mohlo by se například zväžit zveřejňování výsledků hlasování ze zasedání Rady guvernérů ECB, a to v zájmu zvýšení zodpovědnosti guvernérů národních centrálních bank členských států měnové unie. To by je vedlo k rozhodování podle celkových ekonomických podmínek v eurozóně, a ne podle vývoje v jejich národních ekonomikách.

6.5.10 Dalším problémem, jenž stojí za zmínku, je systém hlasování v Radě guvernérů ECB⁽¹⁹⁾, především co se týče nepoměru mezi hlasovacím právem a finančním příspěvkem členských států. Tento problém již vyvstal u systému plateb v rámci Evropského mechanismu stability (ESM) a v budoucnosti by mohl vyvstat znovu například v souvislosti s bankovní unií.

7. Hospodářská budoucnost EU: Hospodářská a sociální unie – růst a zaměstnanost

7.1 Podle EHSV je nezbytné **oživení vyvolané investicemi do životního prostředí a sociální oblasti**⁽²⁰⁾. Je totiž přesvědčen, že samotná stabilita není s to oživení zaručit, neboť to závisí na důvěře podniků i spotřebitelů. Vzhledem k nízkému očekávání soukromého sektoru a nevyužitým kapacitám podniky nemají důvěru v to, že jim dnešní investice přinesou v budoucnosti zisk. A pokud občané nemají jistotu, že budou mít i nadále práci nebo ji najdou, dají přednost úsporám nebo sníží své dluhy místo toho, aby utráceli. Vyšší míra nezaměstnanosti jen zvyšuje počet osob, kteří utrácet nemohou.

7.2 Ke zvýšení důvěry podniků a občanů proto oživení musí být založeno na investicích, po vzoru amerického programu „New Deal“⁽²¹⁾. K tomu jsou nezbytná kritéria, která přijala EIB již pro amsterdamský zvláštní akční program v roce 1997, a mandát k podpoře soudržnosti a konvergence v oblastech zdravotnictví, školství, městské obnovy, životního prostředí a transevropských sítí.

7.3 Je třeba sledovat cíl opětovné **cirkulace přebytků úspor na globální úrovni**, jak se již uvádí v odstavci 5.3. Některé investiční fondy totiž hledají dlouhodobé investiční projekty, do nichž by investovaly přebytky úspor dosažených v jiných částech světa. To poskytuje vzájemné výhody investorům z třetích zemí i evropské ekonomice. V této souvislosti mohou mít klíčovou úlohu obě „sesterské instituce“ skupiny

Evropské investiční banky, totiž EIB a EIF (Evropský investiční fond).

7.4 Navýšení upsaného základního kapitálu EIB je proto třeba uvítat. Významnou úlohu při hospodářském oživení mohou hrát i projektové dluhopisy. Přebytky na globální úrovni používané k investicím EU by však měly být nazývány *eurobonds*, trhy budou mít pravděpodobně sklon používat zkrácenou verzi *€ bonds*. Nesouhlas některých vlád s *eurobonds* je znám, ten je však založen na mylném předpokladu, neboť *eurobonds* nezbytné k podpoře růstu jsou zaměňovány s *unijními bonds*, jež jsou určené na dluhy⁽²²⁾.

7.5 EIF již od počátku tvrdí, že by mohl vydávat evropské dluhopisy k financování dlouhodobých sociálních investic⁽²³⁾ prostřednictvím navýšení vlastního upsaného základního kapitálu oproti jeho stávající výši (poměrně nízké) 3 miliard eur, aniž by bylo nutné provést změnu ve Smlouvách⁽²⁴⁾. Žádný z nejvýznamnějších členských států či ostatních států eurozóny do svého státního dluhu nepočítá financování EIB a totéž by mělo platit i pro financování EIF. Dluhopisy vydávané EIF mohou být podobně jako dluhopisy EIB zaručeny výnosy z financování projektů.

7.6 **Inovace produktů a vytváření trhů:** EHSV se dále domnívá, že Unie musí provádět méně neutrální politiku inovací. V 70. letech 20. století vyšly průmyslové politiky z módy, neboť vlády nemohly „upřednostňovat určité subjekty“ či „národní favority“. Panuje však názor, že existují dobré důvody pro přehodnocení tohoto přístupu⁽²⁵⁾.

7.7 Navíc v prvé řadě není řečeno, že neintervenní politiky jsou ideální. V minulosti totiž měly za následek chybné investice

⁽²²⁾ Tamtéž.

⁽²³⁾ Stuart Holland (1993): *The European Imperative: Economic and Social Cohesion in the 1990s* [Evropský imperativ: hospodářská a sociální soudržnost v 90. letech 20. století], předmluva Jacques Delors, Nottingham, Spokesman Press.

⁽²⁴⁾ Čl. 2 odst. 2 stanov Evropského investičního fondu stanoví, že „činnost fondu může zahrnovat přijímání úvěrů“. Fond v zásadě potvrdil, že by mohl vydávat dluhopisy na základě prostého rozhodnutí valného shromáždění a po schválení navýšení upsaného základního kapitálu, jak tomu bylo nedávno v případě EIB. Nicméně pokud má EU v úmyslu uznat význam vydávání dluhopisů jak na financování oživení vyvolaného investicemi do sociální oblasti, tak na opětovnou cirkulaci přebytků úspor na globální úrovni, je třeba, aby toto rozhodnutí bylo podloženo výslovnějším souhlasem. Ten by v zásadě mohla poskytnout Evropská rada jakožto „obecnou hospodářskou politiku“ Unie k financování oživení, a ne výhradně Rada ve složení pro hospodářství a finance (Ecofin), a bude-li to nutné, mohl by tento souhlas vyústit v posílenou spolupráci (jako tomu bylo v případě nedávného návrhu ve věci daně z finančních transakcí), která by mohla mít i makroekonomický význam.

⁽²⁵⁾ Philippe Aghion, Julian Boulanger ed Elie Cohen: *Rethinking Industrial Policy* [Přehodnocení průmyslové politiky], Bruegel Policy Brief, duben 2011.

⁽¹⁹⁾ Rozhodnutí Evropské rady ze dne 21. března 2003.

⁽²⁰⁾ Viz usnesení Evropské rady z Amsterdamu z roku 1997, bod 9, a závěry z mimořádného zasedání Evropské rady v Lucemburku v roce 1997, s. 37–40.

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 143, 22.5.2012, s. 10.

ve finančním sektoru. Z druhé je třeba přijmout ještě rozhodnější opatření k boji proti změně klimatu. Zatřetí, přílišný počet technologických projektů předložených v rámci rámcových programů je zamítnut ne kvůli obsahovým nedostatkům, ale kvůli nedostatku vlastních zdrojů, a tento problém by bylo možné vyřešit využitím **evropského fondu rizikového kapitálu** financovaného z emise dluhopisů. A začtvrté, nově se rozvíjející ekonomiky byly schopny podpořit řadu národních favoritů s velmi úctyhodnými výsledky ⁽²⁶⁾.

7.8 Financování investic prostřednictvím převedení přebytků do eurobondů by mělo být dostupné všem členským státům, přineslo by **kumulované výhody z hlediska makroekonomiky, sociálních věcí, zaměstnanosti a politiky** a ukázalo by nutnost **podporovat „více Evropy“**, což je přístup, k němuž jsou v současné době voliči i některé vlády stále skeptičtější.

7.9 **Růst může také pomoci podpořit stabilitu.** Na základě zásady EIB, podle níž nesmí být financování prostřednictvím dluhopisů nutně připočítáváno ke státnímu dluhu, by financování eurobondů zaměřené na podporu oživení umožnilo snazší pokles státního dluhu a uvolnění státních příjmů z daní, a snížit tak deficit nebo ho zachovat na nízké úrovni a zároveň zachránit hlavní sociální výdaje. K tomu by bylo nutné, aby členské státy a Eurostat definovaly společné parametry a kritéria, aby bylo možné hodnotit údaje spravedlivěji a lépe.

7.10 Nebyla ostatně zohledněna skutečnost, že hypotéza „vytěsnění“ (*crowding out*) předpokládá **plnou zaměstnanost**. Vzhledem k tomu, že v současné době je ve většině členských států vysoká míra nezaměstnanosti, mohlo by – oddělené či společné – financování projektových dluhopisů EIB a EIF způsobit kumulaci (*crowding in*) investic soukromého sektoru, příjmů a pracovních míst s multiplikačním efektem investic až ke stupni 3 a s pozitivními fiskálními multiplikátory v tom smyslu, že by vytvořily přímé a nepřímé daňové příjmy ⁽²⁷⁾.

7.11 Vzhledem k obtížím, s nimiž se potýkají některé země, konkrétně Řecko a Kypr, navrhuje EHSV přezkoumat krátkodobé strukturální změny, které požaduje trojka, s ohledem na dlouhodobější perspektivy pro tyto země, které se zrodily v důsledku objevení nesmírných zásob ropy a plynu ve

východním Středomoří, jež dosud nebyly v podstatě využívány ⁽²⁸⁾.

8. Politická budoucnost EU

8.1 EHSV je tedy přesvědčen, že EU nestačí, aby jen čas od času zopakovala prostou „údržbu“. Nemůže prodlužovat vakuum, které trvá již od Maastrichtu, aniž by se nechopila výzvy eura, která vypukla v důsledku krize a přivedla na světlo velké „deficity“ v jejím nitru, v první řadě deficit demokratický ⁽²⁹⁾, a vtiskla evropské integraci nový cíl, aby předešla tomu, že evropská myšlenka zhyne.

8.2 EHSV se domnívá, že jednotná měna je udržitelná jen tehdy, bude-li nastolen soulad v hospodářských kapacitách (výkonnosti) členských států eurozóny. To vyžaduje hospodářské i politické úsilí. Potřebujeme tedy politickou unii, která by rozdíl učinila přijatelnými a umožnila by, bude-li to nutné, převést část bohatství ze silných oblastí do oblastí slabších, a to transparentním a demokratickým postupem rozhodování a novou formou solidarity mezi státy ⁽³⁰⁾.

8.3 Tato krize nechává opět vyplavat na povrch „staré rozdíly“ v Evropě. Navrátil se zlovyk zpětného ohlížení, vyhrabávají se dlouho zapomenutí kostlivci a předsudky, jakoby úsporná opatření a dluhy byly plodem nějaké viny, a ne chyb vlád na obou „stranách“. Také proto země, které se potýkají s problémy, nemohou přesouvat svou odpovědnost na EU (nebo na Německo), stejně jako bohatší země nemohou přehlížet, že jim euro z důvodu stávající hospodářské nerovnováhy přináší značné výhody, občas na úkor jiných. Proto potřebujeme **nové kapacity v oblasti politiky, kultury a dialogu** mezi evropskými národy, z nichž budeme mít bezpochyby vzájemný prospěch, jak již dávno navrhoval německý básník Hölderlin ⁽³¹⁾ inspirovaný řeckou kulturou.

8.4 Je třeba učinit pokrok v kvalitě. Musíme spojit nejen hospodářství, ale i politiku a **SVRCHOVANOST** všech. Nemusí se diskutovat o evropském „modelu“, který chceme uskutečnit, ale spíše o nástrojích, které potřebujeme. O účinných, demokratických a transparentních nástrojích k rozhodování, k dosažení obecného blahobytu a ke **sjednocení evropského národa**, ne k jeho rozdělení.

⁽²⁶⁾ The Economist (2012): *The Rise of State Capitalism: The Emerging World's New Model* [Zrod státního kapitalismu: nový model rozvíjejícího se světa], zvláštní zpráva, 21.–27. ledna 2012.

⁽²⁷⁾ Blanchard, Blot, Creel et al., studie pro Observatoire Français des Conjonctures Économiques.

⁽²⁸⁾ V této souvislosti je nepřijatelné, že trojka vyzvala Řecko, aby svůj většinový podíl ve státním ropném podniku prodalo zahraničním společnostem a dosáhlo tak zisku ve výši pouhých 50 miliard eur. Řečtí občané se právem domnívají, že se jedná o opatření, které je výhodné pro trhy, ale ne pro občany. EHSV proto navrhuje, aby Evropská rada vyzvala Komisi k přehodnocení krátkodobé strukturální změny požadované od Řecka tak, aby bylo možné zohlednit očekávané dlouhodobé mimořádné výnosy.

⁽²⁹⁾ Poprvé v historii EU jsme svědky úpadku demokracie (Jürgen Habermas).
⁽³⁰⁾ Žádný stát nemůže provádět opatření, která poškozují jiný členský stát eurozóny (Mario Draghi).

⁽³¹⁾ „Od chvíle, co jsme řečí a co si nasloucháme“, z básně Oslava míru, Friedrich Hölderlin, 1770–1843.

8.5 Z týchž důvodů se EHSV domnívá, že otázka, zda se má **Smlouva** změnit nebo ne, je špatně položena. Závisí to očividně na tom, co je nutné učinit pro dokončení HMU. Přesto lze většinu našich návrhů uskutečnit bez jakékoli změny Smlouvy (růst, dluhy atd.), a u ostatních může stačit posílená spolupráce. Nicméně dosažení cíle je důležité pro blaho ekonomiky, eura a občanů EU. Smlouva je pouze jeho nástrojem. Je třeba to co nejsprávněji vysvětlit občanům a zapojit je do rozhodování buď přímo nebo prostřednictvím EP a národních parlamentů.

8.6 EHSV se domnívá, že eurozóna má zdroje k **plánování své vlastní budoucnosti**, k větší politické integraci, k méně řízenému plánování, k sociálně-tržnímu hospodářství, k rozdělení růstu a zaměstnanosti a k uskutečnění **politické, hospodářské a sociální unie**.

9. Integrace či rozpad?

9.1 Bez tohoto dalšího kroku by krize, jak se k ní doposud přistupovalo, mohla vést k rozpadu eurozóny, a tedy i EU. Nelze provádět jen politiku úspor a škrťů, například co se týče dluhů, i kdyby byly na místě. Je nutné využít jiné nástroje (zvýšení poptávky ve věřitelských zemích) a pohybovat se v rámci solidarity. Je třeba dát občanům příslušných zemí jasně najevo, že jejich rozpočtové přebytky jsou výsledkem dluhů jiných zemí a že útoky na euro nezávisí na výši dluhu⁽³²⁾, i když se tento dluh sníží. Občané na jihu naopak musí své vlády nutit, aby konsolidovaly dluhy, aby s rozpočty svých zemí zacházely obezřetněji, předcházely plýtvání a daňovým únikům, snižovaly daně, zvyšovaly růst, zaměstnanost, produktivitu a konkurenceschopnost systémů, a to nejen prostřednictvím několika reforem, ale větší solidarity a odlišné hospodářské politiky EU a ECB⁽³³⁾.

9.2 V opačném případě nebude žádná země moci snížit svůj dluh a ozdravit svůj rozpočet. Proto je třeba **povolit uzdu**

úspor a změnit hospodářskou politiku. Jinak by mohlo stoupnout riziko. A zde by mohl pomoci pohled do minulosti⁽³⁴⁾. Je třeba potvrdit nový rozměr integrace, **pozitivní integrace**, a ne negativní, škodlivé a nucené.

9.3 Je třeba uvážit, že v **Evropě dnes nikdo není v bezpečí**, mimo ohrožení, i když nastala neobvyklá situace. Hospodářský růst některých zemí, podpořený i eurem, a slabost institucí EU totiž přiměly Německo – nejsilnější zemi, aby v Evropě převzala úlohu protagonisty, která je často v rozporu s „periferií“ – zejména na jihu, ale nejen tam. Jak prohlásil bývalý německý kancléř Helmut Schmidt, *buď to v druhých úzkost*, zejména proto, jakým způsobem je tato role vnímána. Proto je zapotřebí podniknout kroky k vyvrácení tohoto dojmu⁽³⁵⁾.

9.4 Podle EHSV se dnes naopak zdá, že v Evropě převládá egoismus a národní zájmy, jako bychom čelili **„utopismu zájmů“**. Převahu získal ekonomický přístup, který zatlačil do pozadí hodnoty, z nichž se Evropa zrodila a na nichž spočívá její existence. Vynořuje se egoistická Evropa, bez solidárnosti. Napětí nedávných let přináší nebezpečné riziko **„psychologického rozkladu EU“**, které se týká občanů i vlád a jehož odstranění lze dosáhnout nasloucháním bez handrkování se a konkrétními odpověďmi.

9.5 **Stojíme na rozcestí**. EHSV si klade otázku, jak je možné, že zpoždění a pochyby Evropy, největší ekonomiky na světě, nechávají potopit Řecko, kolébku svých zásad, nicméně z hlediska hospodářského významu maličký útvar⁽³⁶⁾, a nutí jeho občany a podniky k obětem, aniž by mu pomohly prostřednictvím plánu na podporu růstu (tj. jediného způsobu, jak splatit dluhy) a plánu na ulehčení řeckým a evropským občanům od značné sociální zátěže. Ptáme se, co to je vlastně za Evropu.

V Bruselu dne 22. května 2013.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE

⁽³²⁾ Důkazem je příklad Španělska, které má nižší dluh (68,5 % HDP) než Německo (81,2 % HDP), údaje Eurostatu z roku 2011.

⁽³³⁾ Ve Spaakově zprávě z roku 1956 se uznává, že integrace ekonomik s různou úrovní efektivity by mohla prohloubit strukturální, sociální a regionální rozdíly a musí být vyvážena společnou strukturální, sociální a regionální politikou.

⁽³⁴⁾ 1933: Důsledky deflační politiky německého kancléře Heinricha Brüninga po krizi v roce 1929.

⁽³⁵⁾ *Nepotřebujeme německou Evropu, ale evropské Německo* (Helmut Kohl).

⁽³⁶⁾ 2 % HDP EU.